

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár
egész évre 10 arany korona
félévre . . . 5 arany korona
Egyes szám ára 25 arany fillér

Gróf Tisza Istvánné.

Az asszony hallgasson a gyülekezetben — mondja Pál apostol, és ezt a tanácsot követni, sokszor úgy érezzük, nem csupán az egyházi, hanem mindenféle gyülekezetben kívánatos. Ne vegye kisebbítésnek egyetlen asszony sem, de el kell ismerni az igazságot, hogy a politikában, vagy bárminemű közügyek intézésében teljesített legszebb munkánál is nagyszerűbb és az emberiség egésze szempontjából is jelentősebb feladattal tölti be hivatását az a nő, aki mint feleség és mint anya szolgál a többieknek példaképül.

Gróf Tisza Istvánnéról nemcsak azért kell ünnepélyes hangon és ünnepélyes formában emlékezni meg, mert az utolsó félszázad legnagyobb magyarjának a felesége volt, hanem a maga érdeméért és kiválóságáért is. Nemcsak az a sokszor keserves boldogság emelte őt más asszonyok felé, hogy nemzete első emberének élettársa lehetett, hanem a maga páratlan hitvesi erénye is.

Jól emlékezünk még mindannyian, hogy azokban a viharos napokban, amelyek alatt az ország egyik fele fékevesztett dühvel tombolt a maga törekvéseinek egyetlen gátjául nem alapítvánul tekintett Tisza István ellen, a másik fele meg a drága életéért rettegve, imádkozott érte, ez a tüneményes hűségű igazi feleség ott volt folytonosan hön szeretett férje oldalán. A vihar legszörnyűbb tombolása idején is láttuk a páratlanul egyszerű, jóságos jelenséget az utcán, a képviselőház karzatán ott látták férje oldalán az utolsó iszonyatos percben is.

Ő igazán tudott hallgatni a gyülekezetben. Ő igazán tudta magát távol tartani a közügyekbe avatkozni akarástól. Arra, hogy nagy hatalmat bíró házastársa magatartását, elhatározását irányítani meg se kísérelje, hogy ne akarjon célokat, feladatokat tűzni az ország élén álló férje elé, lehet sok — bár nem minden — jó asszony képes. Am a Tisza Istvánné lelki nagysága abban tűnik ki, hogy ő nem csak tevőleg nem befolyásolta az urát, de nemlegesen sem.

Pedig sokszor érthető lett volna, ha arra határozza magát, hogy igyekezzék a férjét visszatartani olyan lépésektől, amelyeket nemcsak az ő szerető szíve s általában nemcsak a gyöngébb női lelkület, hanem a politikában jártasságtól elkérgesedett férfi lélek is sokszor felesleges bátorságnak gondolt akkor.

Neki, a szerető hitvesnek, lett volna legtöbb joga, legtöbb oka, hogy féltő szerelemmel rimánkodja vissza nagyember urát a tövises és vérfojtós közpályáról a családi boldogság csendes otthonába. Nem tette soha. Mert tudott hinni rendületlenül a férjében, annak gondviselészerű elhivatottságában, tudta hinni, hogy amit ez a rendkívüli ember tesz, az szükségképen jól van téve s tudta hinni, hogy a haza boldogsága előbbvaló, miní az ő és a családja boldogsága.

Óh, asszony. — nagy volt a te hited. A te hited megnyitja előtted a mennyországot.

Iskola

Kerekes Ferenc pedagógiai levelei.

Szándékosan nem szakítottam félbe értékelő megjegyzéseimmel Kerekes előadását, hadd érezzük mi magunk az eszméknek csudálatos, üdítő, termékenyítő májusi záporát. Mily vértelen ehez képest a Ratio javaslata, hol a tanítók trivialis képzettségük, csak annyiban különböznek a minta-elemi (primarius) iskola többi tanulóitól, hogy ők eggyel több osztályt járnak: még harmadik évet is esetleg pár hónapos tanfolyamot: „erudiendi erunt etiam in arte nitide scribendi, et varia figurarum ac aedium lineamenta ducendi, nec non in Geometriae et Physicae elementis, in Musica item, cum primis autem in pulsando Organo“ (1806-iki Ratio Ed. 139. l.) A közép- és felső fokú tanárképzésnek is elég halványak a körvonalai a Ratióban.

A protestáns népoktatás egy óriási jelentőségű intézménnyel dicsekedhetett: a rektoriákkal. Végzett, vagy tanulmányaikat félbeszakasztó öregebb deákok kimentek a Kollegiumtól tanítót kérő falvakba.

Tehát amit ma csak követelünk, az akkor a protestáns iskolákban már meg volt: *magas képzettségű, a mai érettségi vizsgálatnál felsőbb fokon álló ifjak kerültek ki tanítóknak.* Innen magyarázható aztán a sok partikularis középiskola is, melyet *ma (!)* már nem bír fentartani a törpe kor. Akkor, ahol megtelepedett egy-egy ilyen „mester”, mindjárt készen volt a gymnasiális cursus is: egymaga tovább vitte a tehetséges szegény, vagy anyagi helyzetük révén tovább tanulásra szánt gyermekeket, bár ez utóbbakat nagy ritkán, mert az ilyeneket beadták szülőik a Kollegiumok classisáiba. Ilyenformán ez a rektori rendszer főleg a szegény tehetségek megmentője volt, akik ma például legtöbb esetben nyomtalanul elvesznek. *A sok-tanáros iskolarendszer nem a mi magyar falusi viszonyaink közé való.* Ez csapta agyon a falu művelődését. Nem hiába kívánta vissza Karácsony Sándor (Prot. Szemle 1924. évf. 434. l.) a régi protestáns rektoriák intézményét, én, aki ezt a XX. században végigcsináltam, tapasztalataim alapján bátran szegődöm e paradoxnak látszó ötlet korona tanújává. A háború utáni zavaros viszonyok közt nem tudtuk három testvéremet városban nyugodtan elhelyezni, ami különben is elviselhetetlen terheket rótt volna ránk. Én épen utolsó bölcsészeti évemet végeztem s arra gondoltam, hogy ki megyek magam tanítani őket. Masok is könyörögve kértek a falumból. Egyszerre csak azon vettem észre magamat, hogy egész kis gimnázium kerekedett körültem. Nem voltak fényes tantermeink: az Isten szabad ege borult ránk a legtöbbszőr. A nagy eperfa lombja az udvarunkon, meg a Tisza-part fűzei, de sok latin szót, mathe-sist, meg egyéb tudományt hallottak, kezdve az első osztály anyagától a hetedikig. Sőt hamarosan leánygimnázium és a nehezkesebb szellemű gyerekek számára polgári iskolai tanfolyam is támadt. Bár rengeteget dolgoztam, hiszen egymagam voltam, mégis jóleső örömmel gondolok vissza rá, hogy hány szegény gyermeknek biztosítottam az iskolázást szinte lehetetlen viszonyok között, sőt hány meglett ember jutott Isten jóvoltából segítségemmel négy középiskolai képzettséghez. Én magam is igen hálás vagyok az iránt, ki mindnyájunk sorsát atyailag intézi: kitűnő alkalom volt minden iskola fajba, tudományágba belegyakorolni magamat, s amire gyötrődve, nyugtalanul vágytam mindég, a világról való képemet legalább fővonalában meglehetősen teljesnek érzem, amiben nagy része van e minden irányú tájékozódásnak. Nem is jöttem volna talán még most sem fényes iskola falak közé, ha reméltem volna, hogy fogom bírni sokáig e megfeszített munkát.

Mindezt csak azért mondtam el, hogy a magam közvetlen és alapos tapasztalatával igazoljam a régi rektorok fontos szerepét. Maguk sem tudták, de máris egy új világ keletkezett körülöttük. Ők is megfeszített, a mai tanítónál, tanárnál sokszorta nagyobb munkát végeztek, de bírták az iramot, mert hiszen 1—2 évig tartott a kiküldetés; aztán mentek rendesen külföldi akadé-

miákra, vagy vissza a Kollegiumba, a szerzett anyagi segítséggel folytatni tanulmányaikat. Egy nagy szellemi kincset is hoztak magukkal, ami kiválóan jellemezte mindég a prot. papokat, tanárokat: *az encyclopaedicusságot.*

Páratlan előnyei mellett is volt egy nagy hiánya e rendszernek: *minden paedagogiai előkészület nélkül mentek ki a rektorok.* Azt hitték a régiek, hogy a tudás tudományátadóvá is tesz. Amint fentebb láttuk, ez ellen kél ki Kerekes. Ő már egy új, üdébb, paedagogiai eszmékkel telített kor embere és szószólója. Bár elismeri, hogy néha a hajlam természetétől fogva tanítónak tehet — mint ő vele is történt, — de a legtöbbnél nem így áll a helyzet. A jó érzékűek is, — sőt azok igazán — nagy hasznát látják a rendszeres paedagogiai előkészítésnek, mert belőlük válnak a kitűnők, míg amúgy közepességben tűntek volna el.

Mit kíván tehát? Rendszeres paedagogiai előkészítést s tegyük hozzá, ebben egészen a mai tanárképzés alapjait rakja le, sőt azt még fölül is múlja egyes pontokon. Mert mit hangsúlyoz itt? Nem kevesebbet, mint azt az ideális formát, ahogy álmainkban elképzeljük a modern tanárképző intézetet: Kíván ugyanis:

I. *Előleges elméleti tájékozódást,* melynek alaposágáról vizsgálat-kezeskedjék.

II. *Ezt a vizsgálatot azonban nem egyéb tanulmányaik legvégén tegyék a jelöltek, mint ma, hanem közepetáján;*

III. *További éveikben folytonos gyakorló iskolázást!* Ez a két pont hiányzik általában mai tanárképzésünkben is. (Senki se ütközzék meg azon, hogy én a „tanítók nevelése” fogalmával szinte azonosítom a mai középiskolai tanárképzést is. Ezek a Kollegiumból kikerült rektorok, con.- és subrektorok, praeceptorok voltaképp a mai tanárok szerepét is töltötték be, mint fentebb említettük.)

Megkapó az a magas követelmény, amelyet a választandó „paedagogices professor”-ral szemben felállít. Szinte kedvem volna összehasonlítani a korunkbeli angol reformiskolák szigorú tanári pályázati feltételeivel: 1. Keresztényen és gentleman legyen, munkás és pontos... 2. Teljes birtokában legyen tárgyainak. 3. Egészséges legyen. 4. Szeresse a közös iskolai életet, mindenek felett életfeladataul tekintse a tanítást. 5. Jó, ha tud bizonyos melléktárgyakat, pl. ének, krikett-játék, gyorsírás. (Weszely: A modern pedagógia útjain 430. l.)

Érdekes, hogy Kerekes is kíván efféle melléktárgyakat a paedagogia tanárától, mint németet, franciát, zenét. Tényleg, az első paedagogiai professor, az 1825-ben választott Zákány József mindezeket tudta; híres hegedűs, énekkar-vezető, francia-tankönyvíró volt. Jóravaló, deákszerető ember lehetett, de annyi bizonyos, hogy nem volt az az „Übermensch”, amelyet Kerekes rajzolgatott előre magának. Alatta ért meg az intézet nem egy országos hírűvé dagadt nevelési botrányt. (V. ö. „Arkádia féle” c. cikkemet a Debr. Prot. Lap 1924. évf. 37. számában.) Sárvári professor is az újabb deákok rakoncátlan magaviseletétől

elkedvetlenül ment nyugalomba, amint keserűen hangoztatja lemondó levelében. Annyi bizonyos, hogy a Kollegium nem tudta megtalálni a korszerűség varázsigeit épen a legkritikusabb napokban. Pedig ez kiválóképen jellemezte kezdettől fogva a protestáns iskolázást.

Míg ez a paedagogiai tanszék „fel nem állott” az új énekeskönyv jövedelméből, addig is segítettek valahogy a helyzeten. Mikor a philosophiára külön rendes tanszék állított (1798.) ugyanakkor rendszeresítették a paedagogia tanítását is, amit a classium inspector adott elő az egész ifjúságra nézve kötelezően, minden év közepén. Budai Ézsaiás volt az első ebben, aki a hagyomány szerint nagy eredményeket ért el. (Balogh F.: A debreceni főisk. története. 86. l.) Sárvári, Kerekes paedagogiái is ennek köszönhetik létrejöttüket. Amint ezek mutatják, általános útastást adtak lehetőleg minden tárgy tanítására, és a *nevelésre*. A népiskolai tanítóképzés csak akkor szakad ki az egyetemes mederből, midőn rengetegen jelentkeztek a theológiára (1823.), s ezért megrostálták a jelölteket, a gyengébbeket „a falusi iskolai tanítóságra szükséges tudományok” hallgatására útalják. Megkezdődött ezzel az az áldatlan állapot, hogy tehetségtelenek kerültek ki tanítónak.

(Folytatjuk.)

Dr. Törös László

Egyházi vagy állami tankönyvbírálat?

Nem azért teszem fel a kérdést, mintha dilemmában volnék arra nézve, hogy (egyházi iskoláink szempontjából) melyiket választom a kettő közül, hanem mert bizonyos körülmények folytán az egyetemes konvent tankönyvbizottságának hatáskörét némileg — s talán nem egészen alaptalanul — veszélyeztetve látom.

Minden, a tanügy iránt érdeklődő reformátust örömmel töltött el az a tankönyvpályázati hirdetés, melyet e lap múlt évi nov. 1-i számában a konventi tankönyvbizottság tett közzé (bennünket itt most közelebbről érdeklőleg) népiskolai tankönyvekre. A hirdetmény szerint a pályaműveket az egyetemes konvent tankönyvbizottsága által felkért bírálók fogják megbírálni s a kiadandó tankönyveket az ország összes református iskoláiban használni fogják, vagyis végre testet ölt az egységes református tankönyvkiadás régóta megvalósulásra váró eszméje. Az újítás értékét természetesen csak fokozni fogja, ha a kiadandó egységes tankönyvek egyszersmind használhatóság és belső érték szempontjából is (amint ezt reméljük is) előhaladást fognak jelenteni.

De mintha valami veszedelem vetné előre e téren árnyékát. Talán a mások figyelmét sem kerülte el az az ankét, amelyet az iskolakönyvkérdés rendezése ügyében a múlt év december 11-én — tehát nem sokkal a mi szóban levő tan-

könyvpályázatunk megjelenése után — a kultuszminiszteriumban tartottak. Az elnöklő miniszter itt kijelentette, hogy olyan elvi megállapodásokra törekszik, amelyek az iskolakönyvkérdés egységes rendezését célozzák. Meg is állapodtak egy bizottság létesítésében, mely az összes eddigi tankönyveket revízió alá veszi, az új iskolakönyvek pedig már az új miniszteri intézkedés alapján kerülnek kibocsátás alá. Az értekezlet tagjai közül ketten is felhívták a miniszter figyelmét az egyházi iskolák külön elbárást igénylő helyzetére. Az egyik felszólaló azt hangsúlyozta, hogy a kath. iskolák csak saját szellemüknek megfelelő könyveket használhatnak, amint a püspöki kar erre vonatkozólag már határozatot is hozott. A másik felszólaló általában a felekezeti iskolák érdekében beszélt (ez a felszólaló református volt) s túlerős felekezeti színezés nélküli, de azért a felekezeti iskolák szempontjait méltányoló tankönyvek kiadását kérvén. A miniszter válaszában tisztázandónak tartotta a felekezeti iskolák helyzetét és jogos érdekeit.

Ilyen előzmények után jelent meg f. év márc. 1-én a VKM. 434—1925. eln. sz. rendelete a tankönyvügyi bizottság szervezeti szabályzata tárgyában. Egyidejűleg a 16 tagú bizottság is kineveztetett.

A szóban levő rendelet a bizottság hatáskörét a VKM. rendelkezése és a közvetlen vezetése alatt álló népoktatási és középfokú tanintézetekre terjeszti ki. A felekezeti iskolákat egyelőre, remélhetőleg, nem tekinti rendelkezése alatt állóknak, habár újabban az ötvenes évek iskolaügyi rendeleteire emlékeztető abszolút módon vonatnak azok már több ízben a világi hatalom rendeltetési körébe. S ha ma még talán nem is, ki tudja, a jövőben nem fogja-e a miniszter egy váratlan gesztussal a felekezeti iskolák tankönyvügyét is hatáskörébe vonni? Humanisztikus gimnáziumaink jellegének egyoldalú megváltoztatása, iskoláink államsegélyének önkényes kezelése, elemi-iskolai tanrendszerünknek a tervbevett nyolc osztályú népiskola létesítése általi átszervezése stb. (ha egyébként helyes és szükséges intézkedések volnának is) azt bizonyítják, hogy iskolai autonómiánk nem részesül többé kellő kiméletben és tiszteletben. Még egy lépés az államhatalom részéről s elveszítjük tankönyvkiadási jogunkat. S ha ma még talán ettől a lépéstől (gondolom, főként a kath. klérus nyomása alatt) tartózkodik is a közoktatásügyi kormányzat, ki biztosít bennünket affelől, hogy a jövőben is tartózkodni fog? Egy bizonyos: a 434—1925. VKM. rendelettel olyan — habár tagadhatatlanul szükséges — szerv létesült, mely működési körét a szomszédos területre is könnyen kiterjesztheti.

A jövő mutatja meg, hogy indokoltan-é,

vagy indokolatlanul, de én féltem egyházunk tankönyvkiadási és külön tankönyvhasználati jogát. Féltem, mert abban a meggyőződésben vagyok, hogy ha ezt a jogot valaha elveszítik, megszűnnék a felekezeti iskolák fenntartásának értelme és jogosultsága is.

Berettyóújfalu, 1925 március.

Dr. Hajdu Gyula,
református lelkész.

Közélet

Ujfehértóról.

Az ujfehértói református egyház Szabó Gyula igazgató-kántortanítónak nyugalomba vonulása alkalmából március 8-án d. e. a zsúfolásig megtelt templomban minden mozzanatában megható és felejthetetlen, de mindenkifelett épületes ünnepséget rendezett. Az érdekekben gazdag szellemi, lelki munkás, a minta tanítómester, az egyház vezetőmánya kertjében, az iskolában a népnevelés, kultúra terén, a gyermeki lelkeket vallási, faji, nemzeti öntudatra neveléssel, szívében a bibliával, ajkán az örökszép zsoltárokkal és dicséretekkel, kezében a fegyelem szigorával, de osztatlan igazságérzettel és hazaszeretettel lelkesülten, a törvény és felsőbbség rendeleteinek pontos keresztülvitelével, törhetetlen akaraterejével, önzetlenül, példás kötelességteljesítéssel 34 éven keresztül véggezte feladatát, melyet az Úr reá bízott.

Az ünnepség alkalmi istentisztelettel kezdődött, amelyen Porzolt István lelkipásztor János ev. 6. v. (A lélek az, ami megelevenít, a test nem használ semmit) alapján tartott lélekemelő, építő egyházi beszédet.

Utána a Dalárda énekelt, amelynek Szabó Gyula 25 évig volt karmestere. Ekkor a hívek gyülekezete átalakult diszközgyűléssé, amelynek keretében Porzolt István lelkipásztor szívből jövő, hálás szavakkal elsőnek köszöntötte az ünnepeltet a gyülekezet nevében, kérve a Mindenhatót, hogy tartsa meg őt soká távozását után is az anyaszentegyház, a haza, a társadalom javára. Görömbei Péter nagykállói lelkipásztor Szabó Lajos, az egyházmegye esperesének nevében; Benkő András, mint a vármegye kir. tanfelügyelője; dr. Nánássy Andor nemzetgyűlési képviselő volt tanítványai; Pelsőczy Kálmán ig. tanító a Református Tantestület; Kádár Béla róm. kath. tanító az Ujfehértói Általános Tantestület nevében üdvözölték a megérdemelt nyugalomba vonuló tanítót.

A szívből jövő szavakra szívből fakadó szavakkal megilletődötten válaszolt és mondott köszönetet Szabó Gyula nyugalomba vonuló igazgató-kántortanító. „Boldog vagyok — mondotta —, hogy tanítványaim sorát láthatom magam körül, az egyház, az állam és közélet vezető szerepeiben... Nem az envém az érdem — folytatta —, hanem az Istené. Nekí köszönhetem életem, munkám, Övé az áldás, a dicséret és a dicsőség. Amen.” A diszközgyűlés a Himnusz elénekülésével végződött.

Közgyűlés után az ünnepelt tisztelői és volt tanítványai a központi iskola egyik tantermében társasbédre gyűltek össze, amelyen több mint

nyolcvanan vettek részt, vendégek és helybeliek. Ebéd alatt sok szép és kedves pohárköszöntő hangzott el.

Az ujfehértói református egyház tanítóját adta az egyházi s nemzeti megújítást építő tanítói munka, nemkülönben a jó tanítómester, a hű sáfár, Isten országa terjesztője megbecsülésének. Méltó a hű munkás a maga jutalmára! Sok ilyen tanítót egyháznak s e csonka magyar hazának, akkor lesz feltámadás!

Isten áldása kísérje továbbra is őt és tartsa meg a jóságos Isten még soká családját, szeretteit, volt tanítványait, barátait körében, azok örömeire és boldogságára!

B-t.

Irodalmi szemle

Új református egyházi énekek, templomi használatra átdolgozta Bodnár Lajos tanító-képzőintézeti tanár. Énekvezérek és református tanítóképzők számára. Kapható szerzőnél Debrecenben, 40,000 koronáért. A függelékben 10 hozsánna ének van férfikarra, könnyű modorban átírva. A mű korlátolt számban, litografálva jelent meg s már eddig is nagy szolgálatot tett a képzőintézeti növendékeknek. A szakkörök az ifjú tehetséges szerző munkájáról igen elismerőleg nyilatkoznak. Ajánljuk a munkát a képzők és az énekvezérek figyelmébe.

Lorántfy Zsuzsánna I. Rákóczi Györgyné fejedelemasszony. Élt 1600—1660. Élet- és jellemrajz. Irta Hegyaljai Kiss Géza monoki református lelkész. Tahitótfalu, nyomatott a Sylvester könyvnyomdában 1924. 16°. 179 lap, ára 35,000 K. A könyv amilyen tetszetős kiállítású, éppen olyan kedves olvasmány. A három első fejezetben megadott történelmi és jellemrajzi bevezetés után Lorántfy Zsuzsánáról szólnak a IV--XII. fejezetek (A gyermekleány, a hitves, az édesanya, a fejedelemasszony, a patrona, az irónő, mit hozott nekünk Lorántfy Zsuzsánna? Lorántfy Zsuzsánna irodalma, a Lorántfy Zsuzsánára vonatkozó fontosabb művek jegyzéke). Mindenik fejezet alapos tanulmányon nyugvó ismerettel és lelkes hangon van írva. kiérezhetőleg azzal a céllal, hogy az a hódolat és tisztelet, amely a szerzőt a kiváló fejedelemasszony nagysága iránt eltölti, ragadja magával az olvasót is, hogy így ez országban mindenki megismerje, értékelje és méltó nemes büszkeséggel emlegesse a Lorántfy Zsuzsánna nevét és emlékét. A könyv figyelmes elolvasása után megállapítható, hogy a szerző ezt a célt elérte, mert a magyar reformátusságnak éme kiváltáságosan tehetséges nőalakját minden tekintetben olyan dicsőnek mutatja be egykorú adatok bizonyításával, hogy igazán nem lehet megmondani, hogy hitvesnek, anyának, fejedelemasszonynak, avagy patronának volt-e nagyobb? Mi áldjuk és magasztaljuk az Urat, hogy magyar és református volt s példát látunk magunk előtt az ő életében. Ezt a könyvet, amelyet Lo-

rántfy Zsuzsanna arcképe díszit, nagyon ajánljuk olvasóink figyelmébe azzal, hogy középiskolát járt s általában intelligens református nőink részére bármily alkalomra kedves és becses ajándék.

Agenda és Konfirmációi Káté, írta **Forgács Gyula.** II. kiadás. Ára 14,000 K. A könyv első kiadása elfogyván, némi módosítással, de lényegében azonosértékes tartalommal jelent meg ez a hitelesítő könyv, amely kitűnő szolgálatot teljesít mindenütt, ahol a hathetes előkészítéssel már felhagytak.

A kisujszállási református egyház története. Írta **Nagy István** kisujszállási református lelkész. Kisujszállás, 1924. Ára 2500 K, kis 16°, 30 lap. Ez a kis füzet abból az alkalomból készült, hogy az egyházkerület felhívta 1917-ben a kebelbeli egyházközségeket történelmük megírására. Eddig várta az időt a nyomtatásban való megjelenésre, míg aztán a múlt év végén kikerült a sajtó alól. A tanulságos füzet bizonyára erősíteni fogja az egyház és hit iránt való hűséget a kisujszállási atyafiakban. Faxit Deus!

„Mindent a hazáért”, irredenta versek a magyar népiskolák és a magyarifjúság számára, írta **F. Kovács Kálmán.** Debrecen 1925. 16°, 32 lap. Ára 6000 K, 50 % a „Tanítók Háza” javára. Ez a füzet huszonhét verset tartalmaz, amelyek telve vannak izzó hazafisággal, rajongó hazaszeretettel és lángoló lelkesedéssel. Gyermek részére nagyon alkalmasak iskolai ünnepeken való szavalásra.

Ezek a könyvek kaphatók a Méliusz könyvkereskedésben.

Halottaink

Szabó János köröstarcsai lelkipásztor életének 61., boldog házasságának 25. évében folyó hó 13. napján hosszas szenvedés után jobblétre szenderült. Temetése 15-én volt nagy részvét mellett. A boldogult lelkipásztor egyike volt azoknak a manapság — sajnos — keveseknek, akik, ároni családból származva, magokkal hozták és hordozták a református parókhia minden derűjét és a tiszteletes család teljes szeretetreméltóságát. Egyénisége, kedvessége nem hagyta érintetlenül senki lelkét, aki csak egyszer is találkozott vele; szerénységébe erősen beburkoló tehetségét csak kivételesen láthaták azok is, akik legközelebb állottak hozzá. Fényes talentuma a dalban csillogott legtisztábban, amelynek általa irt és dallamosított drága sorai egyenesen a nép gyermeke ajkára kerültek s onnan országszerte repültek. Ezeket a dalokat ha össze tudnók szedni, nevének maradandó emléket állítanánk. Emlékét szeretettel zárjuk szívünkbe!

László Elemérné, gróf Degenfeld-Schomberg Anna, egyházkerületi főgondnokunk leá-

nya. március 13-án hosszas betegség után Arconban meghalt és ugyanott temettetett el. A boldogult 27 éven át élt boldog házasságban **László Elemér** nyug. ellentengernaggyal s egy fia és négy leánya maradt, akik atyjukkal együtt a Nagykároly melletti Degenfeld-tanyán élnek. A nemeslelkű és emelkedett gondolkodású grófnő halála általános részvétet keltett Debrecenben, ahol leánykorából sokan emlékeztek rá rokonszenvvel és tisztelettel.

Katona István debreceni tanítóképző-intézetünk II. éves növendéke életének 18. évében, négy hónapi betegség után f. hó 13-án délután elhunyt. Szerény, törekvő, munkás, a rajzban nagytehetségű ifjú volt, akinek elvesztése nemcsak a szülőknek alig elhordozható csapás, hanem az iskolánk és jövőnknek is igen érezhető veszteség. Elhunytát szomorú szívvel gyászoljuk, a találkozást a feltámadás bizonyos hitével várjuk.

Rác Károly, a szapáryfalvai magyar telep községnek 42 éven át hűséges, buzgó lelkipásztora, életének 82. esztendejében jobblétre szenderült. A román megszállás alatt küzdő mai református lelkipászorok közül a legtöbb töredelmet átküzdött igazi jó vitéze volt a Krisztusnak, aki 57 esztendőt töltött el a magyarság és az evangéliumi református kereszténység szolgálatában. Egyénisége, vérmérséklete, törekvései és céljai nem egyszer ellentétek forgatagába sodrótták és nehéz helyzetbe jutatták, de ő mindig igyekezett kitartani elvei mellett. Rendületlen hive volt a felekezeti iskolának s szóban és írásban küzdött az államosítási kísérletek ellen. Éppen ilyen meggyőződéssel, helvét hitvallású református harcos volt, aki a hitvallási iratok tekintélyét és érvényét a szentírás mellett szabályozó és elhatározó jelentőségű zsinórmértékül tekintette. Korlátozott, szűk körben mozgó tevékenysége azonban nem aratott nagyobb, vagy számbavehető sikert, úgyszólván csak visszhangja volt a központokban kikiáltott jelszavaknak. Mindamellert neve és munkássága feljegyezve marad a magyar reformátusság történetében, még pedig abbéli érdemeiért, amelyeket az egyházi történetírás mezején szerzett. Megírta a zarándi egyházmegye történetét (Arad, 1880), a magyarhoni reformáció bölcselmi történetét (Arad, 1882). A pozsonyi vértörvényszék áldozatai 1674-ben (II. bővített kiadás, Lugos, 1889—1899.), kiadta a Heidelbergi Kátét Kohlbrügge kommentárával (u. o. 1891), úgyszintén Kohlbrügge egyházi beszédeiből 3 füzetet (Sárospatak, 1874, 75, 76.), alapította, szerkesztette és kiadta a Szabad Egyház című időszakos lapját 1884 július 1-től valami 37 esztendeig. Levelezésben volt áldott emlékü tanárával, a hithű, fűdös dr. Böhl Edével, Révész Imrével, Balogh Ferencsel, Imre

Sándorral, akik mind nagy hatással voltak rá es eszméket, gondolatokat közöltek vele, amelyeknek ő aztán szószólója kívánt lenni. Sokat dolgozott, veritékezett, küzdött, nem éppen hiába, de a viszonyok miatt nem éppen a remélt sikerrel. Most már pihen fáradságaitól, de emléke fennmarad, okulására a jövő nemzedéknek. Az igaznak emlékezete áldott.

Különfelek

Az egyházfegyelem kérdése a debreceni lelkésztestületben. Mindnyájan megegyezünk abban, hogy református egyházunk megújításának egyik nélkülözhetetlen feltétele az egyházfegyelem felújítása. Azonban még eddig ezt a nagyon bonyodalmas kérdést aránylag nagyon kevés helyen és alkalommal vették az újabb idők lelkészi és egyéb konferenciái behatóbb vizsgálat alá. Most a debreceni lelkésztestület öt ülésen keresztül foglalkozott ezzel a kérdéssel. A négy elsőn dr. Révész Imre ismertette a kérdés múltját, főképen magyar vonatkozásban, lehetőleg elsőrangú forrásokból, különös figyelmet szentelve annak a saját kutatásai alapján földerített ténynek, hogy maga a debreceni nagy egyház volt talán egész országos egyházunkban az a gyülekezet, amelyik az ekleziakövetés gyakorlatához a legtovább, egészen a múlt század hetvenes éveig ragaszkodott. Szintén egykorú, nagyon érdekes megnyilatkozások alapján ugyanez az előadó megpróbált rávilágítani az egyházfegyelem elhanyagolásának az okaira is, amelyeknek legfőbbikét a racionalista és moralista szellem elharapozásában, a jót tudni = a jót cselekedni egyenlet dogmává válásában, az Egyháznak Krisztus teste helyett valláserkölcsi testületként való felfogásában találta meg. Az ötödik ülésen Szele György és Uray Sándor lelképásztorok és dr. Ferenczy Gyula nyug. egy. tanár, nagyon érdekes rövid referátumokban fejtették tovább a kérdést: az első a debreceni egyház legutóbbi félszázadának hithűségi és erkölcsi katasztrét mutatta be, a második az egyházfegyelem debreceni újraélesztésének szükséges és lehetséges voltát fejtegette, végül a harmadik ennek az újraélesztésnek akadályait tárta föl. Az előadások és az azokhoz fűződő eszmecsere nyomán az a nézet alakult ki a Lelkésztestületben, hogy céltudatos, lassú és tapintatos munkával késedelem nélkül hozzá kell fogni az egyházfegyelem behozatalának az elkészítéséhez s hogy ennek lelki előfeltételei biztosíthatók legyenek, minden erővel dolgozni kell egy életerős paróchiális köri rendszer kiépítésén, amelyben egyház-sejtek útján megvalósítható lenne a lelképásztorok és a hívek minél közvetlenebb és behatóbb érintkezése, ami az egyházfegyelem lehetőségessé válásának múlhatatlan előfeltétele. Kívánatos volna, hogy ez az életbe-

vágó nagy kérdés mielőbb feldolgozhatnák a magyar református egyház egész területére vonatkozólag, hasonló módszerrel a különböző nagy- és kisvárosi, illetőleg falusi gyülekezetek s azután a nagyobb egyházrészek speciális történeti fejlődésére s jelenlegi szükségére tekintettel. Csakis így lehetne áttekinthető képet nyerni az e téren elvégzendő óriási feladatról, amelynek megoldása legkisebb falusi gyülekezetünket is éppen úgy kellene, hogy érdekelje és égesse ebben a mai rettenően válságos időben, mint ahogy kellene érdekelnie és égetnie magát az egyetemes egyházat, annak konventjét és zsinatát.

A Leánykálvineum javára f. hó 12-én Tokajban, 15-én Álmosdon volt jól sikerült és szép eredménnyel végződő ünnepség.

Debreceni főgimnáziumunk Arany János önképzőköre március 15-én d. e. 11 órakor a tornateremben szépsikerű ünnepélyt tartott, amelyen szerepelt az ének- és zenekar Szücs Gergely zenetanár, a férfikar Nagy Sándor h. vallásanár vezetésével, Besse Miklós 8. o. szavalta a Talpra magyart, Uray Sándor 8. o., önképzőköri elnök ügyesen ismertette Jókai Mór 1848. márc 15-iki szereplését s Füstí Lajos Petőfi költeményeket adott elő.

Régi adat a Tiszákról. A Protestáns Egyházi és Iskolai Lap 1846. évf. 43. számában ezt olvassuk: „*Debrecen*, oct. 10-dikén 1846. October 9-kén tartott fényes közönség jelenlétében, bihari főispáni helyettes, méltóságos Tisza Lajos ur ő nagysága gazdagreményű 3 fiának (László—Kálmán—Lajosnak) a bölcsészeti és mértani tanulmányokból megvizsgáltatásuk. A nevelés barátai régebbi idő óta ismerik, mit és mennyit áldoz a Tiszaház növendékeinek a fejedelem, haza, nemzet és vallás szolgálatára egyiránt a lehető legjobban kiképezhetőségük végett. Ugyanazok ismerik gróf Teleki Juliát, ez anyai hivatásának a legteljesben megfelelő magyar hölgyek egyikét, kinek edene nyílik családkörében, s öröme s dicsősége fejlik magzati oktatásában s nevelésében. Kik e vizsgálaton megjelenének, ez uttal is újabban meggyőződhetének arról, mennyi sikert képes oly két derék tanító — mint Szönyi és Felenczey — kifejteni, s meggyőződhetének arról, mennyire lehetnek elő kitűzött tanulmányaikban a vállalkozó ifjak, ha a természettől oly bő mértékben nyert teheséghez legszívesb akaratot is párosítanak: óhajtunk a szép reményű ifjaknak tanulásuk további pályájához is eddigéhez hasonló kedvező előmenetelt, — óhajtunk a derék szülőknek gyermekük körüli számos áldozataikból eredendő olly igen érdemlett tartós örömet.“

A legáció közeledtével kéri a kollégiumi igazgatóság azokat az egyházakat, amelyek specificálni óhajtának, vagy legátust nem fogadnak, hogy ebbeli szándékukat folyó március hó 28-ig közöljék a kollégiumi igazgatósággal. Debrecen, 1925 márc. 20.

Egyházmegyei közgyűlés. A debreceni egyházmegye tavaszi közgyűlése március 26-án d. e. 9 órakor kezdődőleg lesz megtartva. Március 25-én d. u. 4 órakor előértekezlet, 25-én d. e. 9 órakor tanügyi, utána nyomban belmissziói bizottsági ülés lesz. Március 27-én d. e. 9 órakor az egyházmegyei bíróság fog tárgyalni.

Miniszeri megbízás. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a debreceni középiskolai tanárvizsgáló bizottságba a klasszika filológiára dr. Zsigmond Ferenc református főgimnáziumi tanárt, egyetemj magántanárt nevezte ki.

A pálosrend, az 1225-ben alapított egyetlen magyar szerzetrend ez évben ünnepli hétszázéves fennállását.

A debreceni theologus iratterjesztés javára f. hó 14-én este 8 órakor kedves szeretetvendégség volt a kollégiumi konviktusában, ahol is a nagyjelentőségű ügy érdekében dr. Révész Imre, dr. Erdős Károly, Váczy Dezső és Hegedűs Kálmán 3. th., Nagy Béla 1. th. és a kis Kántus működött közre.

A debreceni róm. kath. leánynevelő Sve-tits-intézet épületére második emeletet építenek. Az építési költséget, három milliárdot, az üresedésben levő nagyváradi püspökség csonkamagyarországi birtokainak jövedelmének egy részéből fedezik, mivel ebből bőven telik.

Március 15. a tanítóképzőben. Dél előtt fél 9 órakor Kiss György gyakorlóiskolájában ünnepelték a kis növendékek a március 15-ikét. A szép és előkelő közönség előtt Kiss György tartotta a meghatározó ünnepi beszédet. A növendékek ügyes szavalatai, énekei, Veress Béla 4. tk. harmonium játéka, a tanítóképzőintézeti zenekar tették változatossá a kedves ünnepélyt. Orosz István gyakorlóiskolája dél előtt 10 órakor tartotta mindenben sikerült ünnepélyét, amelyen az ünnepi beszédet Milák Jenő 5. tk. tartotta. Délután 5 órakor volt a tanítóképzőintézeti ifjuságnak a díszteremben az ünnepélye, amelyen nagyszámú, díszes közönség jelent meg. Milák Jenő és Takács József 5. o. tanulók szavaltak. Az ünnepi beszédet Nácsa Antal 5. o. önképzőköri elnök tartotta. Ifjú embertől ritkán lehet hallani ily tartalmas, mesterien kidolgozott beszédet, mint amelyet Nácsa Antal, a debreceni tanítóképzőintézet kiválóan tehetséges növendéke ezúttal tartott. Az ünnepély fénypontját az ének- és zenekar szereplése képezte. A zenekar összhangzatos játéka egyenesen elragadta a közönséget. Bodnár Lajos, az ifjú ének- és zenetanár ez alkalommal is tanújelét adta nem mindennapi karnagyi tehetségének. Az előadott színdarab igen lebilincselő volt. A bevétel és felülfizetések szép összeget juttattak a zenekarnak.

A vértesi egyházban 1925 február 8-án, délután 2 órakor, a templomban, ünnepélyes istentisztelet volt, melynek perselypénzét a Kálvineuma árvái javára fordították. A prog-

ramma ez volt: 1. Gyülekezeti ének: LXXXIV. zsoltár. 2. Imádkozott és prédikált Ördög Lajos pocsjai református lelkész. 3. Énekelt Szilágyi István n.-létai kántor. 4. Beszédet mondott Dr. Szász Imre monostorpályi református lelkész. 5. Énekelt Szilágyi István nagylétei református kántortanító. 6. Az ünnepélyt bezárta és imádkozott Kósa Béla vértesi református lelkész. 7. Gyülekezeti ének: CXXII. zsoltár 2. verse.

A kiadóhivatal kérése. Lapjاراتóinknál az 1924. évről még mindig igen sok hátralék-előfizetési és hirdetési díj áll fenn tartozásképpen. Az a feltevésünk, hogy a hátralékosok talán nem tartották számon pontosan az előfizetés teljesítését. Erre való tekintettel lapunk közelebbi számában közölni fogjuk a hátralékok kimutatását. Igen le lennének kötelezve, ha úgy olvasóink, mint a hirdető egyházak és tanintézetek a hátraléktartozásokat ennek a meghirdetésnek közzététele előtt méltóztatnának a kiadóhivatalhoz beküldeni.

Hivatalos értesítés.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

511—1925. szám.

Körlevél

a kebelbeli összes egyházi és iskolai hatóságokhoz.

Nagy reformátorunknak, Kálvin Jánosnak a világháborúig eredeti alakjában fennálló nyonyi szülőháza, e város hadszíntérré válása következtében, rombadőlt. Francia református testvéreink most az egész kálvinista világban gyűjtést indítottak azzal a nemes céllal, hogy a dicső emlékü házat eredeti alakjában újjáépítsék s benne fölállítsák a Francia Protestáns Történelmi Társulat Kálvin-múzeumát.

Engedve az Egyetemes konventi Elnökség e tárgyban 700—1925. sz. a. vett fölkerésének, de a magam lelke indításának is, Főgondnok Úr ó Méltóságával egyetértve, szeretettel és nyomatékosan ajánlom figyelmébe összes egyházi és iskolai hatóságainknak ezt a magasztos ügyet.

A Kálvin emléke és jelentősége, s az a mélységes hála, mellyel öneki mi, magyar reformátusok is tartozunk az Úrban, túl kell, hogy ragyogja előttünk sötét és szomorú háborús és háborúutáni emlékezéseinket és benyomásainkat. A történelmi kegyelet és a kálvinista világszolidaritás egyaránt kötelezően felhív bennünket arra, hogy ebből az egyetemes akcióból mi, magyar reformátusok is vegyük ki illő részünket. A külföldi s kiváltképpen a francia református hittestvéreinkkel való megértő és szeretettel teljes viszonyunk ily úton is erősítésével még magyar nemzetünknek is jó szolgálatot teszünk ebben a mai világtól elvetett állapotában.

Szeretettel felhivom azért összes egyházi és iskolai hatóságainkat, hogy az általuk legalkalmasabbnak talált időben és módon, esetleg a Kálvin születése napjához (július 10.) legközelebb eső vasárnapon rendezendő templomi megemlékezéssel és gyűjtéssel, az iskoláinkban pedig más alkalmas úton, még a tanév befejezte előtt, hívják fel a hívek figyelmét e nemes célra, buzdítsák őket adakozásra és az adakozásból begyűlt összegeket, annak rendeltetését jelezve, szíveskedjenek *1. évi szeptember hó 1-ső napjáig* egyházkerületünk pénztárába közvetlenül beküldeni, ahonnan azután azok az Egyetemes Konvent útján továbbíttatnak majd, a többi egyházkerületekből befolyó összegekkel együtt, rendeltetésük helyére.

Föltétlenül hiszem, hogy az ügynek szerető megértéssel és kegyeletes odaadással való kezelése mellett a mai nehéz viszonyok közt is sikerül egy olyan összeget e célra előteremteni, mely francia frankban is számottevő, méltóképpen fogja képviselni a Kálvin glóriás emlékének megbecsülésében az európai kontinens legnagyobb református egyházát.

Atyafiságos szeretettel
Debrecenben, 1925 március 16-ikán.

Révész Imre,
püspök-h.

Megjelent: Forgács Gyula:

Ágenda és Konfirmációi Káté

című kiváló tankönyvének II. kiadása. Az első kiadás hatalmas példányszámban egy év alatt teljesen elfogyott.

Lapvélemények a Kátéről: „Forgács Gy. Konfirmációi Kátéja minden tulzás nélkül korszakos jelentőségű a református vallásos nevelés történetében“. „Magyarul ez irányban jobb könyvet nem lehet találni“.

A szép kiállítású kitűnő könyvecske alapára 2 korona. Egyházaknak 10 példánynál 15%, 50 példánynál 20%, 100 példányon felül 25% engedményt adunk.

Uj könyvek:

Roberston: Beszéd a két korinthusi levél felett.

Két kötet. Alapára kötetenként 6 korona.

H. Kiss Géza: Lorántfy Zsuzsanna.

Élet- és jellemrajz. A jó papíron nyomtatott, igen szép kötet alapára 5 korona. Amatőrpéldány csontpapíron 60,000 korona.

Fenti könyvek megrendelhetők:

SYLVESTER könyvkereskedés Tahitótfalu
cimen. 6-6

Konfirmációi oktatásra legalkalmasabb

és a gyakorlatban legjobban bevált tankönyvek

Soltész János:

Konfirmációi Káté

Átnézte és átdolgozta
Soltész Elemér tábori püspök
Hetedik kiadás.

Ez a legegyszerűbb, legjobban érthető és legkönnyebb, de mégis legjobb, konfirmációra előkészítő káté.

Alapára K —50. Mai szorzószám 7000.
Bolti ára tehát K 3500.—

Nagy István:

Konfirmációi Káté

Igen elterjedt, rövid, világos
kézikönyv.

Alapára K —20. Mai ára 1400 K.

Legjobb, legszebb és legolcsóbb
konfirmációi ajándék

Dr. Erdős Károly:

Az én vallásom

Vászonba kötve — amíg a
második tizezerből a készlet
tart — darabja 5600 korona.

Tömeges vétel esetén jelentékeny
árengedmény a kladónál

„*Méliusz*“
könyvkereskedés

Debrecen,
Ferenc József-ut 26.